

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. || Lvdovici || De Ponte Vallis-||Oletani, È Societate ||
Jesv Theologi.|| De || Christiani hominis || Perfectione In
Qvo-||libet eius Vitæ genere.|| Tomi Qvatvor.||**

Quorum argumenta ex S. Rvth Historia præcipué desumpta

In Qvo Agitvr Nominatim De Sacerdotibus, Confessarijs, Magistris siue
Doctoribus, Concionatoribus, Episcopis & alijs Prælatiſ, eorumque
Ministerijs - In ſeptem Tractatus distributus ...

Puente, Luis de la

Coloniæ Agrippinæ, 1629

Cap. X. Praxis Christianæ Eloquentiæ ex S. Augustino.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-45750](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-45750)

Homil. 11.
in Ezech.

cum vident se Dei voluntatem exequi, dum prædicant, & dum vident fructum, qui in multis auditoribus prouenit. Quæ tamen libri huius dulcedo in ore comedētis multò magis significat (vt S. Greg. ait) gratiã declarãdi Diuinas Scripturas: easq; prædicandi cū tanta dulcedine & iucunditate, vt Euãgeliũ in ore eius dulce sit sicut mel, ob dulcedinẽ & iucunditatẽ qua illud docet; eò quòd illud habeat animæ suæ infixum & impressum. Ipsi de omnipotẽte Deo sciunt suauiter loqui, qui didicerunt cordis sui visceribus veraciter amare. In eius ore Scriptura sacra dulcis est, cuius vitæ viscera mandatis eius replentur; quia ei suauis est ad loquendum, cui interiùs impressa fuerit ad viuendum.

CAPVT X.

PRAXIS CHRISTIANAE ELOQUENTIAE
ex Sancto Augustino.

VPEREST EXPLICARE, QUOD SPECTAT ad humanam industriam, vt prædicatio fiat modo conuenienti. Quod faciemus colligentes aliqua documenta ex S. Augustino in eius quarto libro de doctrina Christiana. Præsupponimus autem, eum in illo libro non intendere docere Rhetoricam more scholarum secularium; (quamuis & hæc sit vtilis) sed quod pertinet tantum ad Magistros, & Prædicatores, siue Oratores Ecclesiasticos: vt officium suum exactè, & cum excellentia præstent. Quod officium in eo consistit, vt eos doceant qui scire opus habent; aut si iam sciunt, vt eos moneant, & exhortentur ad amplectendum bonum, & fugiendum malum. Dando operam, vt ad vtrumq; beneuolos, attentos, ac dociles reddant auditores: ac proinde ad officium prædicatoris pertinet, ita loqui, vt doceat, vt delectet, & fleat: docere necessitatis est; delectare suauitatis, fleat vtilitatis. Docere est in primo loco tanquam dux, & complectitur quidquid est docere bona & dedocere mala, retegendo deceptiones, quibus aliqui sunt decepti; & resoluendo dubia eis, qui in aliquo hærent dubitantes; & amplius eos confirmantes in bono iudicio, & rationis dictamine, ita clarè & perspicuè res proponendo, vt auditores eas percipiant, & bene intelligant. Nam is (inquit) est primus docendi modus, quo fit, vt qui audit verum audiat; & quod audit intelligat. Parum enim prodesset veritates eis di-

Lib. 4. de
Doctr.
Christia.

c. 12.

c. 41. i.

c. 12.

cere, nisi verbis ita claris & vſitatis proponeretur, vt poſſint bene intelligi, ſiquidem ſcopus eius quod dicitur, eſt, qui audit, intelligat, qui ergo docet, vſitatis omnia verba, quæ non docent. Verba enim quæ apta non ſunt ad propoſitum finem docendi, etiamſi ſplendida ſint, & elegantia, non ſunt ad rem: ob ſuam enim obſcuritatem non docent. Ex quo, inquit, prouenit, quòd ſit pulchri ingenij; *in verbis verum amare, non verba.* Parum enim prodeſt aurea clauis, ſi nobis nõ aperit quod optamus; nec nocet, quod ſit ferrea, ſi referat quod erat obſeratum, & manifeſtat, quod erat occultum: ita igitur, cui vſiterunt ſplendida verba; ſi non manifeſtant veritatem? Et quid nocebunt cõmunia & vſitata verba, ſi rem plenè aperiunt? Poſtquam autem primum ſcopum docendi attingit, qui eſt, vt intelligatur quod dicitur: non expedit nimis ſæpè illud inculcare: niſi forte id opus eſſet, vt magis memorię infigeretur. Nam ſicut *gratus eſt (ait) qui cognoſcenda enubilat, ſic oneroſus eſt, qui cognota inculcat:* quamuis non ſit moleſtũ audire, quod ſcitur: cum non tam ad rem ipſam attenditur, quàm ad modum quo dicitur.

DELECTARE eloquentia & ſuauiſſime verborum eò tendit, vt auditores libèter audiant, & doctrinam meliùs recipiant, & admonitionem: nunquam autem propter ſeipſam eſt quærenda, ſiſtendo ſcilicet in ea: ſicut illi qui ſuaui & incundo modo dicendi oblectantur, etiamſi res dicant valde abſurdas, contra quos dixit Deus per Ieremiam: *a ſupor & mirabilia facta ſunt in terra, propheta prophetabant mendacium, & ſacerdotes applaudebant manibus ſuis, & populus meus dilexit talia: quid igitur fiet in nouiſſimo eius?* Auertat hanc temeritatem Deus, cuius adeo ſeuera ratio exigetur in die iudicij. Nunquam res abſurdæ & impiæ proferantur, etiamſi oblectent; ſed ſemper, quæ veræ ſunt, ac iuſtæ, etiamſi non adeò delectent. Vera enim eloquentia tantò eſt terribilior, quantò purior, & quantò ſolidior, tantò vehementior: eò quòd *b verba Dei ſunt quaſi malleus contereſ petram* Et iam illa ſuauiſſime non delectat; qua etſi dicantur res non malæ, ſunt tamen res exiguæ & minutæ: tali tamen apparatu verborum proponuntur, vt etiamſi res fuiſſent grauioreſ, non fuiſſent decens, & grauis talis ornatus. Neque his delectatur populus grauis, de quo dixit Dauid. *c in populo grauis laudabo te.*

MOVERE auditores appellat S. Auguſtinus FLECTERE, inclinare ſcilicet intellectum, vt aſſenſum præbeat auditis; & voluntatem, vt ea amplectatur & exequatur. Conſiſtit autem in hoc, vt ab auditore impetret; vt diligat, quod promittis; timeat, quod minatis; deteſtetur quod reprehendis; amplectatur quod commendas; trideatur aut lætetur ex eo quod prædicat dignum triſtitia aut lætitia; compatiatur ei, quod proponis dignum compaſſione; fugiat tremenda, quibus illum terret; & accen-

pret quæcunque alia ei proponis: non vt nouerit quæ facienda sunt; sed vt exequi velit quæ nouit. Et huic motioni siue flexioni tribuitur victoria: facile enim eueniet, vt auditorium doceatur & oblectetur, non tam fluctetur, & permoueatur ad exequendum. Oportet ergo eloquentem *Ecclesiasticum*, quando suadet aliquid, quod agendum est, non solum docere, vt instruat, & delectare, vt teneat; verum etiam flectere, vt vincat. Ex quo fit, vt in rebus omnibus, quas dicit & proponit (quæ semper esse debent vere, iuste, ac sanctæ) debeat operâ dare, vt intelligenter, vt libenter, vt obedienter audiat.

Oratio 4.

Quod si huius voti compos velit euadere, intelligat, id futuram pietate potius orationum, quam eloquentia Oratorum; orando pro se ipso, & pro iis, quos docebit & quibus prædicabit: vt prius sit Orator quam Dictor. Quare præter orationem collectâ, quæ cum ipso studio præcedere debet: in ipsa etiam hora (ait S. Augustinus) qua ad prædicandum accedit, prius quam linguam suam soluat, eleuare debet ad Deum animam sitientem: vt quod hauferit, eructet; & effundat id quo fuerit repletus. Cum enim plurima dici possint, & multi modi sint ea dicendi, etiam prædicator hæc omnia nouerit: quis tamen, nisi solus Deus, qui omnium nouit corda, nosse poterit quid hoc tempore magis dicere conueniat, aut quos audite? Et quis est qui efficit, vt dicamus quod expedit, & modo conuenienti, nisi Dominus ille, in cuius manu & nos sumus, & res omnes nostræ? Quare æquum omnino est, vt Prædicator studeat, sciatque omnia quæ dicturus est; & modum ea proponendi, sicut oportet: cum autem ea sint dicenda, intelligat esse magis consonum bono spiritui, cogitare quod dixit Dominus: *d nolite cogitare* (cum anxia scilicet sollicitudine, non modo aut quid loquamini: dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini, non enim vos estis qui loquimini; sed spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis. Quod si Spiritus Sanctus loquitur in ijs, qui traduntur perse quæribus Christus, cur non etiam loquetur in ijs, qui traduntur discipulis ipsum Christum? quod si Esther Regina à Deo petijt, tribui sibi sermonem compositum in ore suo, in conspectu Regis, vt pro suo populo loqueretur; & eum à temporali morte liberaret: quanto magis orare debet Prædicator, vt sermo compositus sibi datur, quem proponat ad liberandum populum à morte spirituali? Hinc accedit, quod siue sint homines, siue Angeli qui docent: nullus bene discit quæ ad obsequium Dei pertinent, nisi ab ipso met Deo doceatur: cui dixit Dauid: *f doce me facere voluntatem tuam, quia Deus meus es tu. Et g bonitatem, & disciplinam, & scientiam doce me: quia mandatis tuis credidi.* Quemadmodum enim corporales medicinæ egrotantibus à medicis applicatæ, non prosunt, nisi Deus velit illos sanari, qui sine eis sanare posset, quamuis ille non sine eo: & nihil omnino applicatur, estque opus misericordiæ ac beneuolentiæ eas applicare: ita etiâ doctrinæ subsidia ab homine applica-

d Math. 10.

19.

c Esther 14.

13.

c. 16.

Ps. 142. 10.

g Ps. 118. 66.

c. 30.

ta, tunc

ta, tunc tantum profunt, cum Deus cooperatur, ut profint: qui suum Euangelium dare potuisset homini, qui non ab hominibus, nec per homines illud acciperet: sicut dedit S. Paulo: vult tamen ut Prædicator ex parte sua studeat docere, delectare & flectere, orando, & laborando: ut possit intelligi, & ipsa obediatur in eo, quod docet ac præcipit.

REFERT etiam accommodare stylum rebus dicendis, hoc est parua submissè, modica temperatè, magna granditer dicere, sicut faciunt Oratores in rebus politicis, ac civilibus. Hoc tamen Ecclesiasticus Doctor aduertat, quòd quæcunque docet, præcipuè ex suggestu, sunt verè magna: quia tendunt ad salutem hominum, non temporalem, sed æternam, & ad damnationem æternam vitandam. Et quamuis videatur res parua, agere de pecunijs comparandis, aut creditoribus soluendis: non censenda est talis, sed magna: non enim est parua iustitia, quæ etiam seruanda est in parua quantitate. Cum dixerit Christus D. N. h. qui fidelis est in minimo, & in maiori fidelis est. Quod parum est, in seipso est parum: at in minimo fidelem esse magnum est. & si de eo agatur in Tribunali iustitiæ, ut sententia feratur, quæ statuat cuius esset, fuisset res exigua: cum autem agitur de eadem re, ut ab æterna morte liberemur, & gloriam consequamur: vbicunque causa agatur, siue in concionibus, siue in particularibus colloquijs, cum vno, aut pluribus, cum amicis aut inimicis; in libris, aut litteris prolixioribus, aut breuioribus, semper iudicanda res est magna. Nisi fortè dicas, quod i calix aquæ frigida, quæ res est valde parua & vilis, eam iudicet talem Dominus ille, qui dixit, quicumque illum dederit suis discipulis, non perdet mercedem suam. Nunquid, cum Prædicator hac de re sermonem instituit, debet rem iudicare ad eò parua, ut de ea non loquatur granditer? nunquid, cum de ea prædicamus, (ait hic sanctus) & Dominus astiuit, ut dignè dicereamus: non erupit ex hac frigida aqua aliqua ignis flamma, quæ frigida hominum pectora accendit, ad exercenda opera misericordiæ cum ipse æterni præmij? Hoc autem non obstat, quò minus res etiam grandes non semper granditer dicat, sed stylo plano, cum docetur; moderato cum laudatur, aut vituperatur; grandi verò ac terribili, quando dirigitur ad permouendum & flectendum aliquem durum ac pertinacem. Hæc confirmat S. Augustinus varijs exemplis S. Pauli in suis Epistolis S. Cypriani, & S. Ambrosij in suis libris: qui multa documenta adferunt varietates obseruande in hoc genere dicendi; & alterum cum altero miscendone totum sit valde grande, nec valde planum; sed accipiendo semper quod magis expedit ad finem qui quaeritur, docendi, aut permouendi; reprehendendi, aut laudandi.

SED aliud documentum addit valde magni momenti, dicens ut Cō-

ciona-

Galas. 1. 12.

c. 17.

c. 18.

h. Luc. 16. 10

i. Mat. 10.

42.

c. 19.

c. 20. & 21.

c. 22. 23.

c. 27.

cionatori obediunt auditores, plus prodesse insignem prædicantis vitam, quam sapientiæ & eloquentiæ magnitudinem. Quamuis sit verum, quod hac sapientiâ, etiamsi eius vita sit improba, possit in aliquo alijs prodesse, dicens, quod non facit sicut Scribæ & Pharisei: pluribus autem prodesse, si faciat, quod dicit ac prædicat. Improbi enim ex mala eius vita occasione accipiunt ad non obediendum dicentes intra se, imò etiam verbo in colloquijs: cur tu non facis, quod mihi dicit? Et quid mirum, si non audiant eum obedientia eum, qui seipsum nõ audit, nec suæ prædicationi obediunt, ideoque sicut tradentem doctrinam contemnunt: ita & ipsam doctrinam, ut itaque Prædicatori auditores obediunt, & ut ipse granditer dicat: necesse est ipsum compositam omnino ducere vitam, nec bonam suam vitam contemnere; sed benè viuere, & benè agere coram Deo & hominibus. Et in ipsa concione, inquit, *malit rebus placere, quam verbis: neque existimet dici melius, nisi quod dicitur verius; nec Doctor verbis seruiat, sed verita* Doctori, quibus ille utatur ad veritatem explicandam: cum dixerit Apostolus *1 se esse missum ut Euangelizaret, non in sapientia verbi, ut non euacuaretur crux Christi; & ad Timotheum scripsit, m noli contendere verbis, quam qui non contendat errorem veritate vincere; sed studeat alterius eloquentiæ suam præferri. Cum tamen in rei veritate finis verborum esse debeat ut veritas pateat, veritas placeat, veritas moueat, ad præstandum, & exquendum quod prædicatur.*

c. 28.

1. Cor. 1. 17

in 2. Tim. 2.

14. 6. 29.

7

TANDEM concludit magnus hic Doctor, insinuans varia Prædicatorum genera. Nam quidam, inquit, sunt, qui sapientiam habent & eloquentiam: & hi sunt præstantissimi; alij solam habent Sapientiam: quæ quoniam optima pars est, loquantur secundum eam optimo, quo poterunt, modo; alij eloquentiam habent, sed nõ sapientiam: nec per seiplos inuenire possunt, quod sunt docturi: & si ipsi illud in libris legant, ubi sapienter & eloquenter scriptum est; & memoria illud mandantes, ita alijs prædicant, atque si essent, qui illud scripserunt: non malè faciunt; neque est quod timeant minas Dei contra eos, qui *n surantur eius verba vnusquisque a præcepto suo.* Furari enim est accipere alienum; verba autem Dei nunquam sententur aliena ab eo, qui obedit Deo; sed potius potest illa accipere, ubi cunque fuerint, tanquam propria: quandoquidem sunt Dei, qui ea per vnũ aliquem tradit alteri. Quare solum censenda sunt aliena respectu eius, qui loquitur quidem benè, sed viuunt malè. Quamuis enim verbo Deum confiteatur: opere tamen negat ac protestatur, ea, quæ dicit, non esse Dei. Alij tamè sunt, qui neque scientiam habent, neque eloquentiam: quibus illud superest remedium, ut ita vitam suam instituant, ut præcipuum magnum sibi comparent; alijs verò bonum præbeant exemplum: *ut sit eis quasi copia dicendi, forma viuendi, & prædicent exemplaribus operibus,*

in Jerem. 23.

30.

quod

quod nō possunt verbis efficere. Hi oēs indigēt oratione pro se & pro ijs a quibus accipiūt quod est praedicandū; & pro ijs, qui sunt ipsos audituri: sicut dictum iam est. Ob successum autem felicem, quem sic habebunt, gratias reddent Domino, a quo illum acceperunt. vt o qui gloriatur, in Domino gloriatur, in cuius manu & nos sumus, & nostra Conciones ac verba.

HAE C summa est documentorum S. Augustini de hoc argumento. Sed quoniam aliqua illorū maiori indigent explicatione, ad finem perfectionis, quam intendimus illa explicabuntur ampliūs in subsequenti- bus capitibus.

CAPIT. XI.

RECTA ET PURA INTENTIO IN PRAEDICAN-
do, & varij actus humilitatis contra superbiam & inanem glo-
riam, aliaque vitia quae ipsam intentionem im-
pugnant.

VM DOCENDI AC PRAEDICANDI MINISTE-
RIVM adeo fit gloriosum, & Ecclesiae vile: ideo ve-
hementer oppugnatur a raso illo dracone septem capitum,
qui persequitur mysticam illam mulierem parturientem,
quae significabat congregationem Praedicatorum Apo-
stolorū machinando contra eos vehementes tentati-
ones, vt fructum destruat ministeriorum eorum per ali-

a Apoc. 12.3

quod ex his septem vitijs: per superbiam scilicet & praesumptionem de seipsis; per inanem gloriam ac desiderium obtinendi laudes ab hominibus; ambitionem dignitatum & praeminentiarum; iactantiam laudando inaniter res suas; invidiam de maiori talento & pluribus dotibus, quas alij habent, aut de copiosiori fructu, quem illi colligunt, quandam pusillanimitatem, aut animi deiectione, nisi concio aut fructus, quem desiderant, bene eueniat; contentiones cum alijs eiusdem officij & ministerij, quod vident sibi praeferrī; & cupiditatem commoditatum & utilitatum temporalium. Qui his vitijs succumbunt, intentiones suas flectunt ad fines terrenos; maculant & adulterant verbum Dei, & doctrinam Euangelij: & quod in ipsis est, auferunt ei vim virtutis & valoris; & oppugnant ac resistunt fidelibus operarijs, non seipsos, sed Christum querentibus, & bonum animarum. Quod protestatus est Apostolus, dicens: b quidam qui-
dam & propter invidiam & contentionem: quidam autem & propter bonam vo-

b Phil. 15.